

Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü Öğretim Programlarının Bilgi Yönetimi Açısından Değerlendirilmesi

Evaluation of the Department of Management Information Systems Curriculums from the Perspective of Information Management

Türkay HENKOĞLU, Halise ŞEREFOĞLU

ÖZ

Bu çalışmada, Türkiye'deki üniversitelerde sayısı her yıl katlanarak artan Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) bölümlerinin öğretim programı içeriklerinin değerlendirilmesi ve elde edilen bulgular ışığında YBS alanı üzerinden yeni disiplinlerin bilgi yönetim süreçlerine etkilerinin tartışmaya açılması amaçlanmaktadır. Bununla birlikte, çalışmada bilişim odaklı disiplinler arasındaki kuvvetli bağı ve farklılıkları ortaya koyan bir literatür incelemesi yapılmıştır. YBS bilim alanının öncüsü olan, ilgili bölümlerin ilk olarak açıldığı ve bu bölümlerin tüm dünyada yaygınlaşmasına öncülük eden Amerikan üniversitelerinin öğretim programları da içerik analizi yöntemiyle incelenmiş ve Türkiye'de merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan 43 üniversitenin öğretim programları ile çalışmanın gerekli görülen bölümlerinde karşılaştırma yapılmıştır. YBS bilim alanına ilişkin elde edilen veriler, bu alanda yapılan çalışmaların diğer bilgi ve bilişim odaklı disiplinlerden farklı olmadığını göstermektedir. Bilişim odaklı diğer bilim alanlarına göre YBS'nin, daha fazla unsuru (donanım, yazılım, organizasyon, insan ve prosedürler) içinde barındıran, teknik ve sosyal yönü dengeli bir bilim alanı olduğu görülmektedir. Çalışmadan elde edilen verilere bağlı olarak, Türkiye'deki YBS bölümlerinin öğretim programı içeriklerinin amaçları ve yeterliğine ilişkin çıkarımlara ulaşılabilmektedir. Çalışma sonucunda, nispeten daha köklü Amerikan üniversitelerinin YBS programlarının amaçları ile ders programları arasındaki uyumun, Türkiye'deki YBS bölümlerinde bulunmadığı görülmüş ve bu konudaki eksikliklere yönelik atılması gereken adımlar hakkında önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yönetim bilişim sistemleri, Öğretim programları, Bilgi yönetimi

ABSTRACT

In this study, it is aimed to evaluate the content of curriculums of the "Management Information Systems (MIS)" departments, whose numbers in Turkish universities are increasing exponentially year by year, and evaluating and discuss, in the light of the findings, how new science fields affect the information management processes. Moreover, the literature is examined and reviewed in order to reveal how the strong connections, differences, and similarities among information-based disciplines are perceived from different perceptive. In addition, the curriculums of some departments in United States (US) universities, which are accepted as the pioneers of MIS departments and have led to widespread of these departments all over the world, are evaluated similarly by using content analysis and compared to those of 43 Turkish universities, when possible, that accept their students by the central university entrance exam. The findings show that MIS science field is quite similar to other information-based/information-oriented fields in terms of their scope and content. It is possible to say that

Henkoğlu T., & Şerefoğlu H., (2019). Yönetim bilişim sistemleri bölümü öğretim programlarının bilgi yönetimi açısından değerlendirilmesi. *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi/ Journal of Higher Education and Science*, 9(3), 587-602. <https://doi.org/10.5961/jhes.2019.357>

Türkay HENKOĞLU (✉)

ORCID ID: 0000-0002-0567-5408

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Söke İşletme Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Aydın, Türkiye
Aydın Adnan Menderes University, Söke Faculty of Management, Department of Management Information Systems, Aydın, Turkey
turkay.henkoglu@adu.edu.tr

Halise ŞEREFOĞLU

ORCID ID: 0000-0001-6314-5547

Aydın Adnan Menderes Üniversitesi, Söke İşletme Fakültesi, Yönetim Bilişim Sistemleri Bölümü, Aydın, Türkiye
Aydın Adnan Menderes University, Söke Faculty of Management, Department of Management Information Systems, Aydın, Turkey

Geliş Tarihi/Received : 30.03.2019

Kabul Tarihi/Accepted : 20.08.2019

MIS differentiates from other information-based disciplines that MIS is balanced both in technical and social aspects and contains more elements in terms of hardware, software, people and processes. In addition, it is possible to draw some conclusions about the purposes and qualifications of MIS departments' curriculums in Turkish universities. Moreover, the findings show that the harmony between the purposes and the curriculum contents of MIS departments in the US universities that are relatively well-established ones is not available for those in Turkish universities. At the end of the study, some suggestions are made about how to eliminate this kind of deficiencies and how MIS departments should develop their curriculums in harmony with their purposes.

Keywords: Management information systems, Curriculum, Information management

GİRİŞ

Bilişim sistemleri aracılığıyla işlenen veri miktarındaki artışa bağlı olarak, farklı işletme birimlerinin tüm iş süreçlerinde işlemiş oldukları verilerin yazılım ve veri tabanları üzerinden takibi zorunlu hale gelmektedir (Telciler, 2006; Zeybek, 2016). Organizasyonların bilgi ve iletişim teknolojilerini etkin bir şekilde kullanmaksızın varlığını sürdürülebilmesi, her geçen gün zorlaşmaktadır. Bilgisayar ağında oluşan problemler ticareti durma noktasına getirirken, organizasyonlar için büyük önem taşıyan başarılı satış temsilcileri veya karizmatik yöneticiler bilgiyi organize edemediklerinde ve iletişim kuramadıklarında çaresiz kalabilmektedirler. Özellikle işletme eğitimi alan öğrencilerin ve bu alanda çalışanların bilişim sistemlerini tanımaları ve bu sistemleri kullanabiliyor olmaları bir zorunluluk haline gelmiştir (Ives, Valacich, Watson & Zmud, 2002). Teknolojik gelişmelere uyum sağlama ve işletmelerin rekabet gücünü artırma konusunda bilginin ve bilgi yönetiminin gerekliliği de bu süreçte daha anlaşılır hale gelmiştir (İraz, 2005; Kebede, 2010). Bu yeni durum, bilgi yönetim süreçlerinde değişim ve dönüşümü de hızlandırmaktadır. Bilgi yönetim süreçlerine bilişim sistemleri altyapısı ve birbiriyle bütünleşmiş veri tabanlarının da dâhil olmasıyla, günümüzde Yönetim Bilişim Sistemleri (YBS) gibi yeni disiplinler de konu üzerinde çözüm üretmeye odaklanmaktadır (Gupta, Sharma & Tripathi, 2010). Dünya genelinde olduğu gibi Türkiye’de de üniversitelerde YBS bölümlerinin bilgi ve iletişim teknolojileri konularını temel alan bir program çerçevesinde hızla yaygınlaştığı görülmektedir. Geleceğin teknoloji odaklı en önemli mesleklerine ve bu meslekleri sağlayan bölümlere yer veren birçok kaynakta (Adams, 2009; Harrison, 2014; U.S. News & World Report, 2018) YBS uzmanlık alanının ilk sıralarda yer almasının da bu hızlı gelişmede etkisi olduğu düşünülmektedir.

Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM) verilerine göre, Türkiye’de 2018 yılı itibarıyla 49 üniversite, merkezi yerleştirme sınavı ile “Yönetim Bilişim Sistemleri” adı altında öğrenci almaktadır (ÖSYM, 2018). Bunların %71.42’sinin ($n=35$) son sekiz yıl içerisinde öğrenci almaya başladığı görülmektedir¹. Bunun yanı sıra Yükseköğretim Kurulu (YÖK) tarafından belirlenen öncelikli alanlara ilişkin konuların büyük bir bölümünün YBS alanında çalışılan konuları içermesi, Türkiye’de YBS uzmanlarına ve bu alanda yapılan çalışmalara yönelik ihtiyacın en önemli göstergelerinden biridir. Yükseköğretim Kurulu tarafından belirlenen

öncelikli alan burs programlarındaki ağırlığı dikkate alındığında, özellikle bu alandaki doktoralı insan kaynağına duyulan ihtiyaç belirgin olarak görülmektedir (YÖK, 2017a). Burs programlarına yapılan başvurular incelendiğinde ise son yıllarda önemi daha fazla hissedilen insan bilgisayar etkileşimi, veri madenciliği ve veri depolama ile bilgi güvenliği konularının yoğunluğu dikkat çekmektedir (YÖK, 2017b, 2018). Bununla beraber, Türkiye’de YBS bölüm sayıları son yıllarda artmaya başlasa da bunların çoğunun henüz mezun vermemiş olduğu ve birçok işletmenin YBS mezunları ile tanışmadığı görülmektedir.

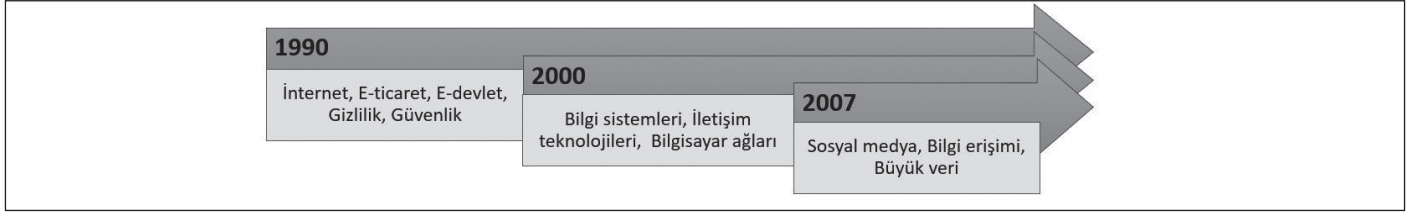
Bilgi ve Bilgi Teknolojileri Çerçevesinde Bilgi Yönetimi ve Yönetim Bilişim Sistemleri İlişkisi

Yönetim-Bilişim sistemleri, organizasyona sağladığı yönetsel fonksiyon, iletişim ve koordinasyon desteği ile bilişim sistemi kavramı içinde sunulan fonksiyonları (bilgi işleme, uygulama vb.) genişletmektedir (Davis, 2003). Yönetim bilimi, davranış bilimi, insan kaynakları, bilgi bilimi ve bilgisayar bilimi alanlarının kesişim noktasında yer alan YBS, bu disiplinlere ilişkin kuramları temel almaktadır (Davis & Olson, 1984). 1990’lı yıllardan itibaren Şekil-1’de görülen bilgisayar bilimleri ve bilgi biliminin ilgi ve tartışma alanlarındaki yeni konu başlıklarının² günümüzde YBS alanı içinde de yer bulduğu görülmektedir.

İnsanlık tarihi boyunca bilgi, işlenebildiği, erişilebildiği, sınıflandırılabilirdiği, korunabilirdiği ve gerektiği zaman kullanılabilirdiği sürece güç ve üstünlük unsuru olarak görülmüştür (Brown, 1991). 1990’lı yılların öncesinde bilgi yönetimi kapsamında değerlendirilen bu süreçler ağırlıklı olarak bilgi merkezleri ve bilgi profesyonelleri tarafından yürütülmüştür. 1990’lı yıllardan itibaren bilgi üretim miktarının artışı ve özellikle bilgi erişimi amacıyla bilişim teknolojilerinin daha yoğun kullanımı ile birlikte, farklı alanlarda da bilgi yönetimine ilişkin çalışmaların artmakta olduğu görülmektedir. Bu çalışmalarda bilgi yönetimine ilişkin olarak yapılan tanımlamalar, farklı alanların konuya yaklaşımlarının hemen hemen aynı olduğunu göstermektedir (Apuva & Singh, 2011). Örneğin, Harrison ve Kessels (2004)’ün bilgi yönetimi tanımında, bir disiplin olarak bilgi yönetiminin artan bilgi kapasitesinin kontrolünü sağlama, bilgiyi erişilebilir kılma, ihtiyaç duyulan bilgiye erişim için gerekli süreci tanımlama ve bilginin işletme çalışanlarıyla paylaşılmasını sağlama özelliklerine dikkat çekilmektedir. Bununla beraber son 10 yıl içinde bilgi yönetimi ile ilgili disiplinlerin, birçok ulusal ve

¹ÖSYM’nin 2010 ve 2018 yılı verileri karşılaştırılarak bu sonuca ulaşılmıştır.

²Detaylı bilgi için bakınız, Laudon & Laudon (2011).

Şekil 1: Bilgisayar ve bilgi biliminin ilgi ve tartışma alanları.

uluslararası sempozyumda³ aynı konu başlıkları (büyük veri, bulut bilişim, endüstri 4.0, yapay zekâ, bilişim sistemleri, bilgi güvenliği vb.) üzerinden alana yönelik çözüm önerileri sundukları görülmektedir. Bu durum bilgi yönetimi ile bilgi teknolojileri ya da bilişim sistemleri yönetimi üzerinden kendi konularını tanımlayan disiplinlerin ne kadar iç içe olduğunu göstermektedir.

Bilgi yönetimi ve bilgi teknolojileri odaklı disiplinlerin hedefleri incelendiğinde, veri tabanı tasarımından bilişim sistemleri mimarisine kadar birçok konuda yakınsama olduğu ve daha çok insan bilgisayar etkileşimi, sistem analizi ve bilgi teknolojileri yönetimi konularına odaklanıldığı görülmektedir (Indiana University Bloomington, 2018). Veri iletişim teknolojilerindeki gelişmeler her ne kadar “bilgi” ve bilgi erişimi özelinde köklü değişiklikler önermese de bilginin yönetilebilirliğini büyük ölçüde zorlaştırmıştır. Sosyal ağlar, büyük veri ve bulut bilişim gibi yeni kavramlarla birlikte bilişim sistemleri altyapılarını ve bilgi merkezlerini dönüştüren teknolojik yakınsama oluşmuştur. Bu durum 2000’li yıllardan itibaren bilgi profesyonellerini diğer bilişim alanlarına daha fazla yönelmeye ve yeni alanlarla iş birliği yapmaya zorlamıştır (Tonta & Kurbanoglu, 2010). YBS tarafında da benzer şekilde taşınabilir dijital veri işleme platformlarının artması ile birlikte e-ticaretin yeni yüzü olarak sosyal ağlar ve bulut bilişim gibi dönüştürücü teknoloji örnekleri yaygınlaşmıştır. Böylece yeni iş modelleri ortaya çıkmış ve işletmelerin davranışları dönüştürülebilir hale gelmiştir (Laudon & Laudon, 2011).

Bilgi yönetimi; organizasyonlarda bilginin elde edilmesi, düzenlenmesi, transferi, kullanımı ve denetimine ilişkin yönetsel süreçlerin uygulanması şeklinde tanımlanmakta ve YBS’nin temel hedefi de bu tanım çerçevesinde belirlenmektedir (Galliers & Leidner, 2009). Bilgi yönetimi ile YBS arasındaki ortak temel yaklaşımın, “bilen ile bilinen” ya da farklı bir ifadeyle “insan ile bilgi” (Uçak, 2000) ilişkisine dayandığı görülmektedir. Her iki alanda da insan ile bilgi arasında köprü kurulması ve bilgi erişimi için bilişim teknolojilerinden en üst düzeyde faydalanılması hedeflenmektedir. Verinin bilişsel yapıda değişiklik yaratma anına kadar izlediği yolda bilişim sistemlerinin yönetimi ile bilgi yönetimi çoğunlukla birbirinden ayıramamaktadır. Bu nedenle YBS’nin varoluş nedeni ile bilgi yönetiminin amacını çoğunlukla birbirinden ayırmak mümkün değildir. Büyük veri ve veri analizi başta olmak üzere, veri analizini gerektiren tüm bilgi işleme süreçleri her iki alanın da çalışma sahası içinde yer

almaktadır. Dalkir (2005) bilgi yönetimini, “yeniden kullanma ve inovasyon yoluyla değer katmak için bir kuruluşun insanlarının, teknolojisinin, süreçlerinin ve organizasyon yapısının kasıtlı ve sistematik bir koordinasyonu” olarak tanımlamaktadır. Bu tanım ekseninde Dalkir’in “bu koordinasyon, sürekli örgütsel öğrenmeyi teşvik etmek için bilginin yaratılması, paylaşılması ve uygulanması ile öğrenilen değerli derslerin ve en iyi uygulamaların kurumsal belleğe aktarılmasıyla sağlanır” açıklaması, YBS’nin bilgi işleme amaç ve süreçleri ile büyük ölçüde örtüşmektedir. YBS bilginin toplanması, işlenmesi ve dağıtımında önemli bir rol oynamaktadır (Gupta et al., 2010). Organizasyonlarda YBS, sistem kullanıcıları için zamanında, güvenilir, eksiksiz, erişilebilir ve anlaşılabilir bilgi sağlamayı amaçlayan en önemli araçlardan biridir (Al-Mamary, Shamsuddin ve Aziati, 2014).

Modern organizasyonlarda 2000’li yılların başından itibaren dijital ekonomiye bağlı olarak bilişim teknolojileri için yapılan harcamalarda artış olmuştur. Bu dönüşümle birlikte işletme bölümü öğrencilerinin bilişim sistemlerine yönelik yetkinliklerinin artırılması gerektiği konusunda tartışmalar başlamıştır (Henry & Dalton, 2002; Laudon & Laudon, 2011). Aynı zamanda büyük veri ve sanallaştırma teknolojilerinin kullanımının hızla yayılmaya başladığı ülkelerde, bilgi yönetimine ilişkin yeni teknik yöntemler ve yeni uzmanlık alanları oluşmaya başlamıştır (Gupta et al., 2010). Veri madenciliği, sistem analizi ve sistem yönetimi gibi teknik ve yönetsel unsurları içeren özel uzmanlık alanlarının her biri bilgi yönetimi açısından karmaşık bir probleme dönüşebilmektedir. Bu nedenle üniversitelerde YBS ya da sistem analizi programlarının açılması ihtiyacı belirgin hale gelmiştir. Bilgi yönetiminde teknoloji farkındalığının üst seviyede olduğu ülkelerde ihtiyaca yönelik olarak kurulan bu bölümler bilgisayar mühendisliği, endüstri mühendisliği, işletme, bilgi yönetimi ve bilişim sistemleri programları içinden seçilen özel derslerle amaca uygun yeni bir program olan YBS adı altında oluşturulmuştur. YBS programı ile işletmelerin daha etkin, verimli ve rekabetçi olabilmesi için, öğrencilere teknolojiyi nasıl kullanacaklarının öğretilmesi hedeflenmektedir (Texas A&M University Mays Business School [MBS], 2015b).

Yönetim Bilişim Sistemlerini Diğer Teknoloji Odaklı Disiplinlerden Ayıran Özellikler

Kavramsal olarak YBS ve bilişim sistemleri çoğunlukla “organizasyonlara teknoloji tabanlı bilgi ve iletişim servisi sunan sistem” anlamında birlikte kullanılmaktadır (Davis, 2003). Bir

³e-BEYAS (2019, 2017, 2015, 2014 yılları, <http://ebeyas.org/>), International Symposium on Information Management in a Changing World (2018, 2016, 2015, 2014, 2013, 2012, 2010 ve 2007 yılları, <http://imcw2018.bilgiyonetimi.net/>), annual meeting of the Association for Information Science and Technology, 2018 (<https://www.asist.org/am18/>) vd.

işletme ya da kamu kurumunun bilgi ağını oluşturan tüm sistem, stratejik ve taktiksel amaca hizmet edecek şekilde tasarlanmalıdır. Üniversitelerde bilişim sistemleri ve bilgi yönetimine ilişkin farklı disiplinler arası programlara yer verilmesine karşın, bu programların içerikleri doğrudan bilgi sistemlerini tanıyan yöneticilerin yetişmesini sağlamayı hedef almamaktadır. Bu nedenle, zamanın ve kaynakların daha etkin yönetildiği bir organizasyonun oluşturulması, problemlerin bilişim teknolojilerinin kullanımıyla çözümü, stratejik düşünme odaklı teknoloji yönetiminin sağlanması ve teknoloji ile organizasyon arasında köprü olmayı hedefleyen YBS; yazılım geliştirme odaklı bilgisayar bilimleri ve ürün odaklı mühendislik alanlarından temel olarak ayrılmaktadır (The University of Arizona, 2018a; North Carolina A&T State University, 2018).

Yönetim Bilişim Sistemi genel olarak yazılım sistemleriyle birlikte, fonksiyonel ya da taktik sistemlerden gelen bilgileri bir araya getirmek için kullanılan iş süreçlerini ve kaynaklarını da içermektedir (Gupta et al., 2010). YBS'nin öncelikli amacı, bilişim sistemlerinde elde edilen, ayrıştırılan, sınıflandırılan ve kıymetlendirilen verinin kullanıcı dostu sunum yöntemleriyle en uygun zamanlamaya da özen gösterilerek üst seviyedeki yöneticilere sunulmasıdır (Banks, 2016). Böylece yöneticilerin taktiksel ve stratejik amaçlara yönelik doğru cevaplara ulaşabilmeleri ya da doğru soruları yöneltebilmelerine katkı sağlanabilmektedir.

Yönetim Bilişim Sistemi donanım, yazılım, karar vermek amacıyla kullanılan bilgi, prosedürler (tasarım ve doküman) ve insan (birey, grup ya da organizasyon) gibi beş temel bileşenden oluşan ve yönetim amacıyla kullanılan bir sistemdir (Rodmunkong, Wannapiroon, & Nilsook, 2014). Organizasyonlarda dijital varlıkları, teknoloji, bilgi edinme, bilgiyi işleme, sentezleme, yönetme ve aktarmayı içeren bilişim teknolojileri destekli süreçler oluşturmaktadır. Bu nedenle YBS öğretim programları, öğrencileri bir organizasyonun dijital varlıklarını planlamaya, tasarlamaya, kullanmaya ve yönetmeye hazırlamayı hedeflemektedir (University of Minnesota Carlson School of Management [CSOM], 2017; Gupta et al., 2010). İlk bakışta işletme ve bilgisayar mühendisliği gibi birkaç alanın birleşimi izlenimi uyandıran YBS, gerçekte çok daha fazla alanın keşiştiği bir bilim alanıdır. YBS öğretim programları diğer teknoloji odaklı disiplinlerin kazandırdığı problem çözme yeteneği gibi yeteneklerin yanı sıra, zamanın ve kaynakların etkin yönetimi ve bilişim teknolojileri hakkında stratejik düşünme yeteneklerinin geliştirilmesini sağlamaktadır (CSOM, 2017; MBS, 2015a). YBS programlarının hedefleri arasında "kurumsal bilişim sistemlerine yönelik olarak donanım, yazılım, ağ ve fonksiyonel analiz bütünlüğünü sağlayan temelin oluşturulması" yer almaktadır (University of Texas, 2016). Bu hedefin odağında YBS ile ilişkili önemli meslek alanlarından biri olan "sistem analisti" için yapılan tanımlama göz önüne alındığında, YBS'nin "sistem" yaklaşımının kapsamı daha iyi anlaşılmaktadır (U.S. News & World Report, 2018). Bu tanımda sistem analisti, kuruluşun genel bilgisayar sisteminin (donanım, yazılım ve ağlar) daha etkin ve verimli çalışmasına yardımcı olacak teknolojileri araştırır, sistemi test eden, meydana gelen sorunlar için çözüm üreten ve güncellemelere ilişkin olarak bir maliyet ve fayda

analizi hazırlamak için kendi iş zekâsını kullanan profesyoneller olarak ifade edilmektedir.

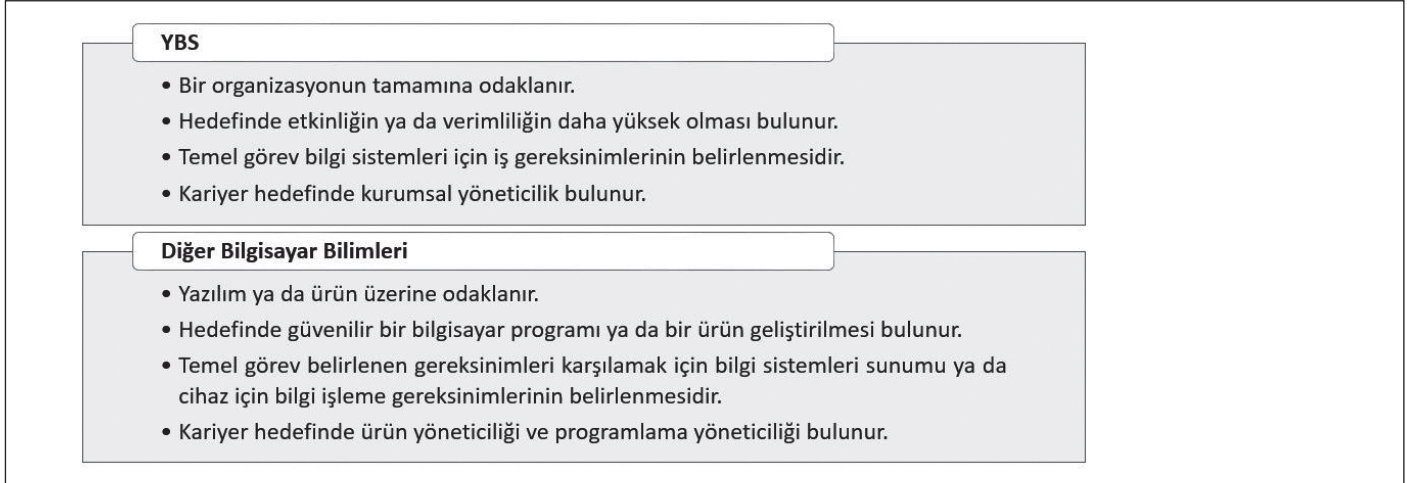
Sistem tasarımı, sistem altyapısının oluşturulması ve mevcut sistemlerin kullanımı konusunda YBS programları, diğer bilişim sistemleri ve mühendislik alanlarına göre daha fazla ve kapsamlı seçenek sunmaktadır. YBS programlarının dengeli, sosyal ve teknik içeriğiyle bilgi odaklı olarak oluşturulması, YBS profesyonelleri için bilişim sistemlerinin tasarımı ve kullanımına yönelik daha geniş bir çalışma alanının tanımlandığını göstermektedir. Diğer bilişim sistemleri ve mühendislik alanlarında iletişim teknolojileri, yönetim süreçleri ve bu süreçlerin sistem yönetimine etkisi, güvenlik boyutu, hukuksal sorumluluklar ve son kullanıcının bilgi davranışı üzerindeki etkileri ya da bunlardan bazıları ikinci planda kalabilmektedir. YBS ise sistem tasarımının tüm süreçlerini (kablolamadan kullanıcı davranışına kadar) bütünlük içinde değerlendirmek zorundadır (The University of Arizona, 2018a). YBS öğretim programı içerisinde her biri ayrı bir uzmanlık bilgisi gerektiren bu bileşenlerin bir ders kapsamında yer alması, YBS profesyonellerinin bütünü görebilmesi açısından önem taşımaktadır. Bu nedenle YBS öğretim programları genel olarak bütünü gören ve kurumda bilişim sistemlerine ilişkin birimleri yönetebilme yeteneklerini de kazanmış YBS uzmanlarını yetiştirmeye odaklanmaktadır.

YBS ile diğer bilgisayar bilimleri ve bilgisayar mühendisliği alanları arasında "sistem analisti, programcı ve mühendis" gibi iş unvanları ile bir işe başlamanın yanı sıra başka temel farklılıklar da bulunmaktadır. Bunlardan bazıları Şekil 2 üzerinde gösterilmektedir (The University of Arizona, 2018a; North Carolina A&T State University, 2018; Swinarski, Parente, & Noce, 2010).

Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın amacı, Türkiye'deki devlet ve vakıf üniversitelerinde merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan YBS bölümlerinin öğretim programlarının müfredatlarını değerlendirmektir. Bu kapsamda ders dağılımları, öğretim üyesi sayısı yeterliliği, bağlı olunan fakültenin YBS alanına etkileri, öğrenci kontenjanlarının etkisi ve yapılan analiz sonucuna bağlı olarak, YBS'nin bilgi yönetim süreçlerine etkilerinin tartışılması ve bu süreçlere etki eden disiplinler arasında tanınırlığının sağlanması hedeflenmektedir. YBS alanı, Türkiye'deki YBS bölümlerinin özelliği ve öğretim programları hakkında birçok bilgi sunan bu çalışmayla, sayıları her geçen yıl artan yeni YBS bölümleri için de bir temel başvuru kaynağı sağlanması amaçlanmaktadır. Bu amaç doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranmıştır.

1. YBS bilim alanı neden önemlidir ve Türkiye'de YBS bölüm sayılarındaki hızlı artışın nedenleri nelerdir?
2. YBS, bilgi yönetiminin hangi süreç ve/veya aşamalarını etkilemektedir?
3. YBS'yi diğer bilişim odaklı disiplinlerden farklı kılan özellikler nelerdir?
4. YBS alanının ana hedefi ile bölümlerin öğretim programları arasındaki uyumluluk (Türkiye ve Amerika Birleşik Devletleri [ABD] yaklaşımı değerlendirmeye alındığında) nasıldır?
5. Türkiye'deki YBS öğretim programlarının seçmeli ve zorunlu ders dağılımı nasıldır?

Şekil 2: YBS ve diğer bilgisayar bilimleri arasındaki farklılıklar.

6. Türkiye'deki YBS bölümlerinin bulunduğu fakülteye bağlı olarak öğretim programlarında ve hedeflerinde farklılıklar bulunmakta mıdır?
7. Türkiye'deki YBS bölümlerinin öğretim üyesi sayısı ve öğrenci kontenjanları nasıldır?

YÖNTEM

Bu araştırma; Türkiye'de merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan 28 devlet ve 21 vakıf üniversitesinin öğretim programlarını değerlendirmek amacıyla gerçekleştirilen nitel bir araştırmadır. Nitel araştırma, algıların ve olayların kendi doğal ortamlarında gerçekçi ve bütüncül bir şekilde ortaya konulabilmesi amacıyla gözlem, görüşme, doküman/içerik analizi vb. veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı ve nitel bir sürecin izlendiği araştırma deseni olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 39).

Araştırmada örneklem seçme yöntemine başvurulmamış, 2018-2019 eğitim-öğretim yılında aktif olarak eğitim-öğretim faaliyetinde bulunan/bulunacak tüm YBS bölümleri araştırmaya dâhil edilmiştir. YBS bölümlerinin belirlenmesinde ise 3 Temmuz 2018 tarihinde yayımlanan "2018 Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu" (ÖSYM, 2018) kullanılmıştır. Bu kapsamda, Türkiye'de ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan ve merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan 28 devlet ve 21 vakıf üniversitesi olmak üzere toplam 49 üniversitenin YBS bölümleri araştırma evreni kapsamında değerlendirilmiştir.

Araştırmanın veri toplama sürecinde öncelikle araştırma evreninde yer alan 49 üniversitenin YBS bölümlerinin öğretim programlarının değerlendirilebilmesi amacıyla bu bölümlerin web sitelerinde "lisans ders programı" olarak ilan edilen öğretim programları ve bu programlara ilişkin sunulan ders bilgi

formları incelenmiştir. Web sitesinde ders programı bulunmayan bölümlerde ise üniversitelerin "bilgi paketi/ders kataloğu" sayfalarında belirtilen lisans ders programları esas alınmıştır. Bölümlerin web sayfaları ve ders bilgi formlarından elde edilen verilerin doğru ve güncel olduğu varsayılmıştır. Bu süreçte, içerik analizi yöntemi kullanılarak bölümlerin program çıktıları (hedefleri), öğretim programlarında belirtilen toplam ders sayıları, seçmeli ve zorunlu derslerin dağılımları ve bu derslerin içeriklerine ve öğrenme çıktıklarına ilişkin veri toplanmıştır. Bu işlemin ardından "Yükseköğretim Kurumları Sınavı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu" (ÖSYM, 2018) incelenerek 2018 yılı itibarıyla araştırma evreninde yer alan 49 üniversitenin YBS bölümlerinin bağlı oldukları fakültelere, bölümlerin öğrenci kontenjanlarına ve öğretim üyesi sayılarına ilişkin veri toplanmıştır. Bununla birlikte, bölüm web sayfalarında bölüm öğretim üyelerine ilişkin sunulan akademik bilgiler incelenerek öğretim üyelerinin beyan edilen uzmanlık alanlarına ve öğretim programında yer alan hangi derslerden sorumlu olduklarına ilişkin veri toplanmıştır. Ancak 2018-2019 eğitim-öğretim yılında ilk defa öğrenci alan Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi ve İzmir Demokrasi Üniversitesi YBS bölümlerinin araştırmanın veri toplama sürecinde hâlihazırda ilan edilmiş bir öğretim programları bulunmadığı için bu bölümlere ilişkin veri toplanamamıştır. Benzer şekilde Lefke Avrupa Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi⁴ ve Selçuk Üniversitesi⁵ YBS bölümlerinin bölüm web sitelerinden veya üniversitelerin "bilgi paketi/ders kataloğu" sayfalarından öğretim programlarına ulaşılamamış, bu bölümlere de ilişkin veri toplanamamıştır. Bununla birlikte YBS bölümlerinin öğretim programlarının YBS alanının ana hedefi ile uyumlarının değerlendirilmesi ve Türkiye ile ABD arasındaki kıyaslamaların yapılabilmesi amacıyla ABD'de bu alana ilişkin sıralamada yer alan ilk 10 üniversitenin (U.S. News & World Report, t.y.-b) web sayfaları ve bilgi formları incelenmiştir.

⁴2015-2016 yılında açıldığı için sadece ilk altı dönemin ders programı bulunmaktadır. 4. Sınıf programının henüz hazırlanmamış olduğu görülmektedir.

⁵Bölüm web sitesine erişilemiyor. Üniversite bilgi paketinde verilen programda yer alan derslerin AKTS toplamının 240'ın üzerinde olduğu ve seçmeli/zorunlu ayrımının yapılmadığı görülmektedir.

Araştırmanın bulguları ve sonuçları sunulurken araştırma evreni içerisinde yer alan üniversitelerin hedef haline getirilmemesi ve bu çalışmada sunulan sonuçlardan sadece ilgili YBS bölümlerinin kendileri için gerekli çıkarımı yapabilmeleri amacıyla, çalışmadaki bazı bulguların doğrudan üniversite isimleri ile verilmemesine dikkat edilmiştir. Çalışma kapsamında değerlendirilen YBS bölümlerinin öğretim programlarının eksikliklerine özel olarak yer verilmeyip, programların içeriğindeki genel yaklaşımın ABD üniversiteleri ile karşılaştırmalı olarak irdelenmesine özen gösterilmiştir.

BULGULAR

Türkiye’de YBS Bölümü Bulunan Üniversiteler ve Fakülte Dağılım Bilgilerinin Değerlendirilmesi

Türkiye’deki merkezi yerleştirme sınavı ile öğrenci alan YBS bölümlerinin devlet ve vakıf üniversitelerine göre dağılımı ve son sekiz yıl içerisinde (2010-2018) bu bölümlerin sayılarında yaşanan değişime ilişkin veriler Şekil 3’te sunulmaktadır.

Şekil 3 incelendiğinde; Türkiye’deki vakıf ve devlet üniversitelerinde son sekiz yıl içerisinde YBS bölümlerinin açılma ve öğrenci alma hızında büyük bir artışın olduğu görülmektedir. Bu artışta, öncelikli olarak dünyada ve Türkiye’de yöneticilerin karar vermelerinde önemli rol oynayan bilgi sistemleri ve stratejik bilgiye duyulan gereksinimin (Laudon & Laudon, 2011) etkili olduğu düşünülmektedir. Bununla beraber, gereksinim duyulan bilginin karşılanabilmesi için, bu ve ilgili literatürdeki diğer çalışmalarda vurgulanan bilişim odaklı bilgi erişim tekniklerindeki gelişmelerin ve bilgi yönetiminin öneminin daha fazla anlaşıldığı 1990’lı yıllardan itibaren yaşanan değişimin bu artışta etkili olduğu düşünülmektedir. Bu kısa zaman dilimi

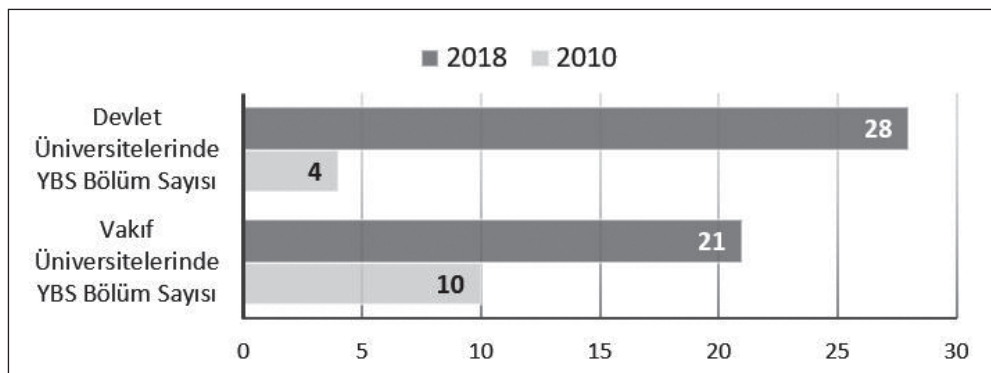
içerisinde YBS bölümü bulunan üniversite sayısı 3,5 kat artmıştır. Ancak, bu noktada YBS bölümlerinin sayısında yaşanan bu artışta yeni açılan üniversitelerin sayısındaki artışın da etkisinin olacağı gözden kaçırılmamalıdır. Bununla beraber, YBS bölümü bulunan devlet üniversitesi sayısının 4’ten 28’e çıkışı dikkat çekicidir. 2018 yılı itibarıyla toplam 49 tane olan YBS bölümlerinin %57,1’inin (n=28) devlet üniversitelerinde açılmış olduğu görülmektedir. Böylece vakıf ve devlet üniversitelerindeki YBS bölümlerinin oranı daha dengeli hale gelmiştir.

Türkiye’de 2018 yılı itibarıyla YBS bölümlerinin buldukları/bağlı oldukları fakültelere ilişkin veriler Tablo 1’de sunulmaktadır.

YBS bölümlerinin hangi fakültele bağlı olarak açıldığına ilişkin verilerin yer aldığı Tablo 1 incelendiğinde; YBS bölümlerinin en fazla İktisadi ve İdari Bilimler Fakülteleri altında (n=19, %38,7) ve birbirine yakın sayılarda olduğu görülen İşletme Fakülteleri (n=13, %26,5) ile Uygulamalı Bilimler Fakültesi (n=12, %24,4) altında açılmış oldukları görülmektedir. Bununla birlikte Ticari Bilimler Fakültesi (n=2, %4), Fen-Edebiyat Fakültesi (n=1, %2), Mühendislik Fakültesi (n=1, %2) ve Açıköğretim Fakültesi (n=1, %2) olmak üzere diğer fakülteler altında da YBS bölümlerinin yer aldığını söylemek mümkündür. Bölümlerin bağlı oldukları fakültele ait bu dağılım, üniversitelerin YBS bölümlerine ilişkin bakış açılarını yansıtmaktadır. YBS öğretim programlarına ilk bakışta bilgisayar mühendisliği ve işletme alanlarının kesitiği noktada yer aldığı yönünde bir kanaat oluşmasına karşın, YBS bölümlerinin mühendislik fakültesi altında açılmamasının tesadüf olmadığı düşünülmektedir. YBS bölümlerinin disiplinler arası niteliği göz önüne alındığında, bağlı olduğu fakülteden aldığı öğretim elemanı desteği ile hazırlanan ders programı

Tablo 1: Üniversitelerde YBS Bölümlerinin Bağlı Oldukları Fakültele Göre Dağılımları (n=49)

	Devlet Üniversitesi		Vakıf Üniversitesi		Toplam	
	n	%	n	%	n	%
İşletme Fakültesi	8	16,3	5	10,2	13	26,5
İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi	13	26,5	6	12,2	19	38,7
Uygulamalı Bilimler Fakültesi	6	12,2	6	12,2	12	24,4
Diğer Fakülteler	1	2,1	4	8,3	5	10,4
Toplam	28	57,1	21	42,9	49	100

Şekil 3: Üniversitelerde YBS bölümlerinin dağılımı.

içeriğinin ilişkili olduğu değerlendirilmektedir. Araştırma evreninde bulunan sadece bir üniversitenin (Hoca Ahmet Yesevi Uluslararası Türk-Kazak Üniversitesi) YBS Bölümü, Mühendislik Fakültesi'nde bulunmaktadır. Ancak ilgili YBS bölümü, uzaktan eğitim sistemi uygulandığı için bağlı olduğu fakülte koşullarından etkilenmemektedir.

YBS'nin ortaya çıkışı ve bu alandaki uygulamaların dünyaya yayılmasında ABD'nin öncü olduğu bilinmektedir. Bununla birlikte son 20 yıl içinde Çin gibi ekonomik güç olarak gelişmiş birçok ülkede YBS bilim alanından etkin olarak yararlandığı görülmektedir (Martinsons ve Westwood, 1997). YBS konusunda yaklaşık 40 yıllık deneyimi bulunan (Arizona University, 2018b) ve bu çalışma kapsamında incelenen ABD üniversitelerinde, öğretim programlarının belirli bir amaç çerçevesinde standart hale getirildiği görülmektedir. ABD'de ağırlıklı olarak yüksek lisans seviyesinde oluşturulan YBS programlarının "İşletme Yönetimi" adı altında açıldığı görülmektedir. Ancak ABD'de YBS programlarının Türkiye'de olduğu gibi düzenli ve tek bir isim altında açılmadığı da dikkat çekmektedir. Her ne kadar içerikleri ve amaçları arasında farklılık bulunmasa da YBS olarak ifade edilen ve aynı kategoride sıralanan bu programların, bilişim sistemleri yönetimi (University of Maryland Global Campus (UMGC), 2018), bilgi teknolojileri yönetimi (Georgia Institute of Technology, 2017) vb. farklı isimler altında da açılmış olduğu görülmektedir. Türkiye'de ise YBS bölümlerinin yaklaşık 1/3'ünün İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi altında, 1/4'ünün İşletme Fakültesi altında ve 1/4'ünün Uygulamalı Bilimler Fakültesi altında oluşturulduğu görülmektedir. Türkiye'deki YBS bölümlerinin de web sayfalarında belirtmiş oldukları hedefler incelendiğinde, İktisadi ve İdari Bilimler, İşletme ya da diğer fakülteler altında açılmış olmasının programın amaçlarına yönelik değişiklik yaratmadığı görülmektedir. Farklı bir ifadeyle, bölümlerin içinde bulunduğu fakülteye bağlı olarak, öğretim programlarının içeriğine de yön veren ana hedeflerinden uzaklaşmadıkları görülmektedir.

2018 yılı Yükseköğretim Kurumları Sınavı (YKS) Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu incelendiğinde, diğer bölümlerde de olduğu gibi YBS bölümlerinin öğrenci kontenjanlarının belirlenmesinde herhangi bir standardın ya da ölçütün göz önünde bulundurulmadığı görülmektedir (ÖSYM, 2018). Üniversitelerdeki YBS bölümleri için belirlenmiş olan öğrenci kontenjanıyla, bölümün altında bulunduğu fakülte, eğitim-öğretim imkânları (laboratuvar vb.), öğretim elemanı sayısı ve bölüm öğretim elemanlarının uzmanlık alanları arasında bir ilişki bulunmadığını söylemek mümkündür. Araştırma evreninde yer alan 49 üniversitenin 40'ında (ikinci öğretim dâhil), öğrenci kontenjanının 2018 yılı itibarıyla 50 ve üzerinde olduğu görülmektedir. Bu durumun, öğrenci sayısı 50 ve üzerinde olan sınıflardaki özellikle uygulamalı derslerin (veri tabanı yönetim sistemi, kurumsal bilişim sistemleri, kurumsal kaynakların planlanması vb.) verimliliğini etkileyeceği açıktır. Bu nedenle, tercih aşamasında YBS programlarının hedefine ulaşabilmesinde en fazla katkı sağlayacağı düşünülen bu tür derslerin programdaki

varlığına; yanı sıra, bu derslerin verimliliğini etkileyen diğer unsurlara da dikkat edilmesi önem taşımaktadır.

2018 yılı verilerine göre, Türkiye'de öğrenci alan 49 YBS bölümünün sadece sekizinde (%16) öğretim üyesi sayısının beş ve üzerinde olduğu görülmektedir (ÖSYM, 2018). Bu veriler Türkiye'de kısa süre içinde (özellikle son sekiz yılda) üniversitelerde YBS bölümlerinin hızlı bir şekilde açılmasıyla ilgili açıklanabilir durumu ortaya koymaktadır. Ancak, üç ya da dört YBS bölüm öğretim üyesi ve ilgili fakülteden diğer öğretim elemanlarının desteği ile yürütülen programların istenen etkinliği sağlama ve belirlenen hedefe ulaşma konusunda yeterli olamayabileceği düşünülmektedir. Ders programlarının analizi sonucunda, özellikle mezun verme aşamasına kadar gelmiş olan YBS bölümlerinin, alana yönelik temel gereklilik çerçevesinde görülen derslerinin tamamının üç öğretim üyesi tarafından paylaşılabilmesi için her öğretim üyesinin birden fazla ve birbirinden farklı uzmanlık alanının bulunması gerektiği söylenebilir.

Türkiye'deki YBS Bölümlerinin Öğretim Programlarındaki Toplam Ders Sayıları ve Zorunlu ve Seçmeli Ders Dağılımları

Araştırma evreninde yer alan 49 üniversitenin YBS bölümlerinin öğretim programlarında belirtilen toplam ders sayılarına ve program içerisinde zorunlu ve seçmeli statüsünde yer alan derslerin dağılımına ilişkin veriler Tablo EK-1'de sunulmaktadır.⁶

Tablo EK-1 incelediğinde, YBS bölümlerinin toplam ders sayılarının 41 ile 64 arasında değiştiğini söylemek mümkündür. Bu geniş aralık içinde en az ders sayısına sahip olan bölüm Doğu Akdeniz Üniversitesi YBS bölümü (41) iken, bu bölümü sırasıyla Sakarya Üniversitesi YBS (43) ve Yaşar Üniversitesi YBS (44) bölümleri izlemektedir. En fazla ders sayısına sahip olan bölümlerin ise sırasıyla Dokuz Eylül Üniversitesi YBS (64), Ufuk Üniversitesi YBS (63) ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi YBS (63) bölümleri oldukları görülmektedir. Bölümlerin öğretim programlarında yer alan toplam ders sayıları arasındaki farklılığın nedenleri incelendiğinde, ders sayılarının bu bölümlerin yer aldıkları üniversitelerin devlet veya vakıf üniversitesi olmalarına, bölümlerin öğretim üyesi sayılarına, kuruluş tarihlerine veya eğitim-öğretim olanaklarına göre değiştiğini söylemenin mümkün olmadığı görülmektedir. Örneğin, en az ders sayısına sahip olan bölümlerden biri olan Sakarya Üniversitesi YBS bölümü, bir devlet üniversitesinde yer almaktadır ve 2013 yılında kurulmuştur. En fazla ders sayısına sahip bölümlerden biri olan Ufuk Üniversitesi YBS bölümü de 2015 yılında kurulmuştur ve bir vakıf üniversitesinde yer almaktadır. Ders sayısı daha fazla olan Ufuk Üniversitesi YBS bölümünde dört öğretim üyesi bulunmakta iken, ders sayısı daha az olan Sakarya Üniversitesi YBS bölümünde altı öğretim üyesi görev yapmaktadır. Bu nedenle, bölümlerin ders programlarında yer alan derslerin toplam sayısı, bölümlerin yapısı hakkında genel bir kaniya ulaşmak için yetersiz kalırken bölümlerin alana bakış açılarını, eğitim-öğretim faaliyetlerine yönelik tercihlerini, ders çeşitliliğini ve ders verebilme kapasitelerini veya ders vermedeki güçlüklerini yorumlamak amacıyla kullanılabilir (Yılmaz, 2018).

⁶ İlgili tablo EK-1'de sunulmuştur.

Genel itibariyle, toplam ders sayısının fazla olması bölümlerde hem öğrenciler hem de öğretim üyeleri açısından iş yükünü artırırken eğitim-öğretim faaliyetlerinin yanı sıra araştırma faaliyetleri için ayrılacak zamanın da kısıtlanmasına neden olmaktadır. Ders sayısının fazla olmasına bağlı olarak Akademik Kredi Transfer Sistemi (AKTS) kredilerinin düşük tutulması nedeniyle, öğrencilerin Erasmus değişim programından yararlanmaları da sınırlandırılmakta ve değişim programlarından yararlanan öğrencilerin mezuniyetleri gecikebilmektedir (Tonta, 2012). Diğer yandan daha fazla ders sayısı; verilen derslerin çeşitliliğinin de fazla olacağı şekilde yorumlanabileceği gibi, hem birbiri ile çakışan ders içerikleri ile benzer veya aynı konu başlıklarının farklı derslerde tekrarlanması, hem de aynı alanda farklı bilgi, beceri ve yetkinliklere sahip mezun profillerinin oluşması olasılığını beraberinde getirmektedir.

Bölümlerin öğretim programlarının değerlendirilmesinde dikkate alınması gereken önemli diğer bir unsur da zorunlu ve seçmeli derslerin toplam ders yükü içerisindeki dağılımıdır. Tablo EK-1’de yer alan veriler incelendiğinde; bölümlerin seçmeli ders sayısı oranlarının %0.0 ile %44.5 arasında değiştiği görülmektedir. Bu kapsamda, uzaktan eğitim yöntemi ile eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştiren Anadolu Üniversitesi YBS bölümü ve Sivas Cumhuriyet Üniversitesi YBS bölümü bütün derslerini zorunlu ders statüsünde tanımlarken; Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi YBS (%5.8) bölümü en düşük seçmeli ders oranına sahip bölüm olarak karşımıza çıkmaktadır. Ders programında en yüksek seçmeli ders oranına sahip bölümler ise sırasıyla Işık Üniversitesi YBS (%44), Aydın Adnan Menderes Üniversitesi YBS (%37) ve Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi YBS (%36.5) bölümleridir. Türkiye’de Yükseköğretim Kurumu’nun “Bologna Süreci” adı verilen uygulamaya geçmesi ile birlikte üniversitelerde öğretim programlarında alan içi ve alan dışı seçmeli ders oranlarının artırılması ve bu oranın en az %25 olması hedeflenmiştir (YÖK, 2009). Ancak Tablo EK-1’de yer alan diğer YBS bölümlerine ilişkin veriler de incelendiğinde, genel itibariyle bölümlerin seçmeli ders oranlarının düşük olduğunu, bölümlerin yarısından fazlasında bu oranın önerilen %25 değerinin altında ya da alt sınırında kaldığını ve bölümler arasında bu konuda önemli farklılıklar olduğunu söylemek mümkündür. Bu noktada, seçmeli ders oranlarının değişiklik göstermesi ile birlikte birçok bölümde öğretim üyesi sayının ve eğitim-öğretim olanaklarının yetersiz olmasına bağlı olarak seçmeli statüsünde olan birçok dersin zorunlu olarak öğrencilere seçtirilmesi de söz konusu olabilmektedir. Bununla birlikte, öğretim programlarında seçmeli ders havuzunda yer alan ders sayısı ile programdaki seçmeli ders sayısının eşit olması sonucunda öğrencilere farklı dersler arasından seçim hakkı tanınmadığını ve seçmeli olarak tanımlanan derslerin aslında zorunlu olarak verildiğini söylemek de mümkündür.

Türkiye’deki YBS Bölümlerinin Hedefleri ve Öğretim Programlarının Yapısı

Türkiye’deki YBS öğretim programlarının içerikleri incelendiğin-

de, programların büyük çoğunluğunda ilk iki yarıyıl içerisinde YÖK zorunlu dersleri⁷ ve işletme ağırlıklı derslerin yer aldıkları görülmektedir. Bunun yanı sıra, bazı YBS öğretim programlarında bölümün temel derslerinden biri olarak kabul edilen “Yönetim Bilişim Sistemleri” dersinin de ilk iki yarıyıl içinde planlandığı görülmektedir. Bu planlamadaki amacın öğrencilerin birinci sınıfta bölümü ve alanı daha iyi tanımlarını sağlamak olduğu düşünülmektedir. Ancak YBS programlarının çoğunluğunda, bölümün bulunduğu fakültede diğer bölümlerden alınan bazı temel derslerin (işletme bilimine giriş, genel muhasebe, hukuka giriş, ekonominin ilkeleri, vb.) ikinci yıla kalması ve diğer ilgili bölümlerin birinci sınıfları ile birlikte ders yükü sorununun oluşması nedeniyle “Yönetim Bilişim Sistemleri” dersinin de üçüncü yarıyıldan verilmesinin zorunlu hale geldiği görülmektedir. Öğretim programlarında genel olarak ilk iki dönem içerisinde bilişim teknolojileri ile ilgili olarak sadece “Bilişim Sistemlerine Giriş” ya da benzer isim altında temel bir dersin planlandığı görülmektedir. Bununla birlikte, öğretim programlarında üçüncü yarıyıldan itibaren bilişim teknolojileri ile ilgili konuların ağırlık kazandığı ve özellikle dördüncü ve beşinci dönemlerde imkânlar ölçüsünde uygulamalı derslere de yer verildiği görülmektedir. Son dönemde ise bitirme çalışmasına/tezine ağırlık verildiğini ve ders yoğunluğunun azaltıldığını söylemek mümkündür.

Türkiye’de tamamı ‘eşit ağırlıklı’ (EA) puan türünden öğrenci alan YBS bölümlerinin öğretim programları içeriğinin genel olarak sözel ve sayısal derslerden oluşan dengeli bir dağılım gösterdiği görülmektedir. Her ne kadar YBS bölümlerinin bilişim odaklı hedefleri ön planda olsa da disiplinler arası özelliği ve diğer alanlardan en azından temel derslerin programa ilâve edilmesi, YBS öğretim programlarını daha dengeli hale getirmektedir. YBS alanının disiplinler arası niteliği dikkate alındığında, öğretim programlarının içeriklerinin bölümlerin hedefleri doğrultusunda gruplandırmasının gerektiği ve program kapsamında öğrencilere kazandırılmak istenilen niteliklerin bu gruplar içinde yer alan derslere paylaştırılarak dengeli bir dağılımın sağlanabileceği değerlendirilmektedir. Bununla beraber, Türkiye’deki YBS bölümlerinin hedefleri incelendiğinde, bölümlerin hemen hemen tamamında benzer hedeflerin belirlendiği görülmektedir. Araştırmadan elde edilen verilere göre, YBS bölümlerinin öne çıkan başlıca ortak hedefleri Şekil 4’te gösterildiği gibi özetlenebilir.

Yönetim Bilişim Sistemleri bölümlerinin Şekil 4’te belirtilen ortak hedeflerinin yanı sıra ve bölümlerin diğer benzer hedefleri kapsamında öğretim programlarının yapısı değerlendirildiğinde ise hedefler ile program içerikleri arasındaki uyumun yeterli düzeyde olmadığını söylemek mümkündür. Bazı YBS öğretim programları zengin teknik ve sosyal içeriğiyle öğrencilere hedeflemiş oldukları uzmanlık alanına yönelik (düşük seviyede olsa da) seçenekler sunarken; bazı öğretim programlarında ise öğrencilerin (zorunlu seçmeli dersler de dikkate alındığında) seçim yapma şansının bulunmadığı görülmektedir. Bu tür olumsuz durumların meydana gelmesinde bölümlerde

⁷2547 Sayılı Kanun, Madde:5/1: (Değişik: 29/5/1991- 3747/1 md.) Yükseköğretim kurumlarında, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi, Türk Dili, Yabancı Dil, 20/6/2012 tarihli ve 6331 sayılı İş Sağlığı ve Güvenliği Kanununa göre iş güvenliği uzmanı olabilecek mezunları yetiştiren fakültelerde “İş Sağlığı ve Güvenliği” zorunlu derslerdendir.

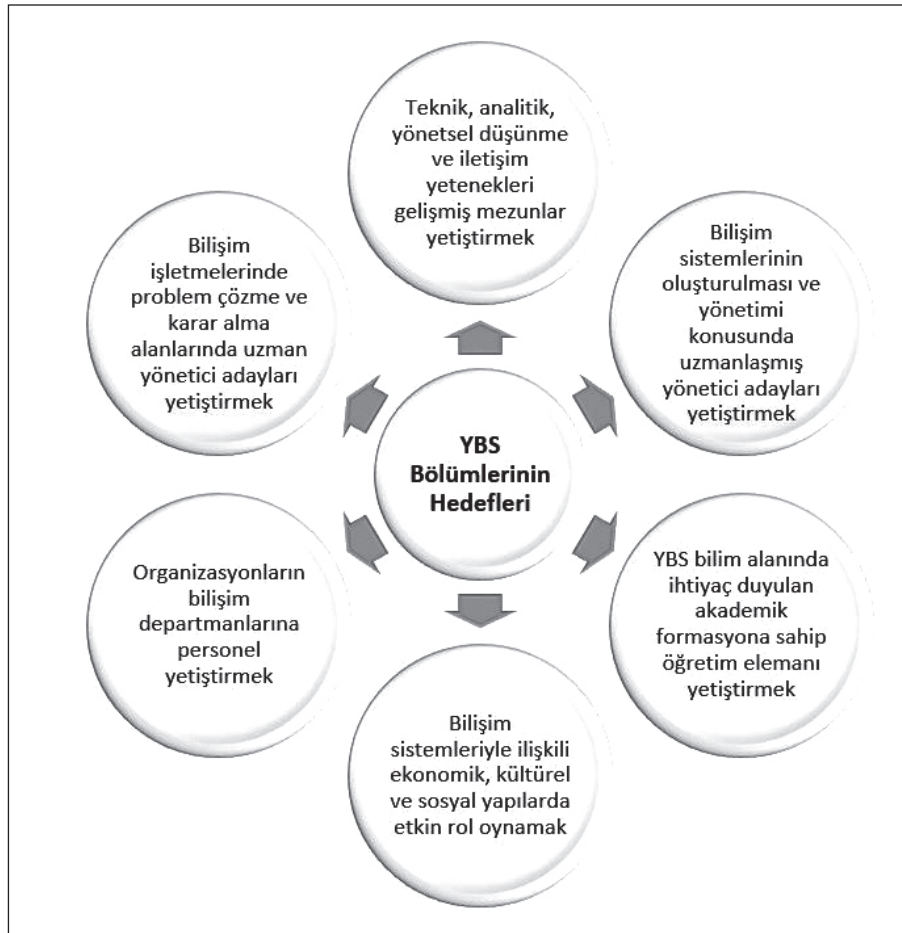

yeterli sayıda öğretim üyesinin bulunmamasının yanı sıra mevcut öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarının farklı olması ve YBS bölümlerine üniversitenin sağladığı imkân ve koşullarının yetersiz olması gibi etkenlerin de rol oynayabileceği düşünülmektedir. Diğer üniversite bölümlerinde olduğu gibi YBS bölümlerinin de eğitim kadrosuna bağlı olarak belirli konular üzerinde daha fazla yoğunlaşması normal kabul edilmektedir. Bu durum üniversite tercihi, yüksek lisans ve doktora başvurusu yaparken öğrenciler tarafından da dikkate alınmaktadır (Korkut-Owen, Dursun-Kepir, Özdemir, Ulaş, & Yılmaz, 2012). Ancak bölümlerin karakteristiğini yansıtan öğretim programlarında YBS bilim alanında kabul gören temel hedeften uzaklaşmamasıdır. Örneğin, bilgisayar donanımı ve yazılımları bilgisayar sistemlerinin temelini oluşturan konular olmasına rağmen, birçok üniversitenin öğretim programında bilgisayar donanımı ve işletim sistemlerine yönelik içeriğin herhangi bir ders kapsamında verilmediği görülmektedir. Program içeriğindeki bu daralmanın öğretim üyesi sayısındaki sınırlılık ile ilişkili olduğu ve YBS bilim alanını ana ekseninden uzaklaştırdığı düşünülmektedir.

ABD'deki YBS Bölümlerinin Öğretim Programlarının Yapısı ve Türkiye ile Benzer ve Farklı Yönleri

Yönetim Bilişim Sistemleri bölümlerinin dünya genelinde yaygınlaşmasını sağlayan iki temel ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bunlar; elektronik ortamda katlanarak artan bilgi miktarına

bağlı olarak bilişim alanındaki gelişmelerin işletme süreçlerinde kullanımı ve bilişim sistemlerinin yönetimine yönelik yeni yönetsel gereksinimlerin karşılanmasında yaşanan zorluklardır. Araştırmada elde edilen verilere bağlı olarak, ABD'deki YBS programlarının genel amaçlarının ortak bir noktada keşiştiğini söylemek mümkündür. Bu kapsamda, ABD'deki YBS programları ile bir işletmenin teknolojik altyapısını en iyi şekilde kullanarak işletme operasyonlarını dönüştürmenin yanı sıra iş problemlerini çözmek amacıyla bilgi teknolojilerinden faydalanılarak daha doğru kararların verilmesini ve iş süreçlerinin yenilenmesini/yönetilmesini sağlamaya yönelik olarak öğrencileri hazırlamak hedeflenmektedir. Bu çerçevede YBS mezunlarına tüm teknoloji organizasyonları, bankalar ve danışma firmaları ile birlikte, özel sektör ve kamu kurumlarını da kapsayan geniş bir alanda ihtiyaç duyulmaktadır (CSOM, 2017; University of Minnesota Duluth Labovitz School of Business and Economics (LSBE), 2018). Türkiye'deki YBS bölümlerinin hedefleri ve öğretim programı içeriklerinden elde edilen veriler ise, "bilişim sistemlerinin yönetimine yönelik yeni yönetsel gereksinimlerin karşılanması" noktasında eksikliklerin bulunduğunu göstermektedir. Çok az sayıda YBS bölümünün web sayfasında, özel sektör ve kamu kurumlarının bilgi işlem merkezlerinin hedef alanlar arasında yer aldığı görülmektedir. Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarının bu yönüne ilişkin eksikliklerin, özellikle bilgi işlem merkezlerinin beklenti

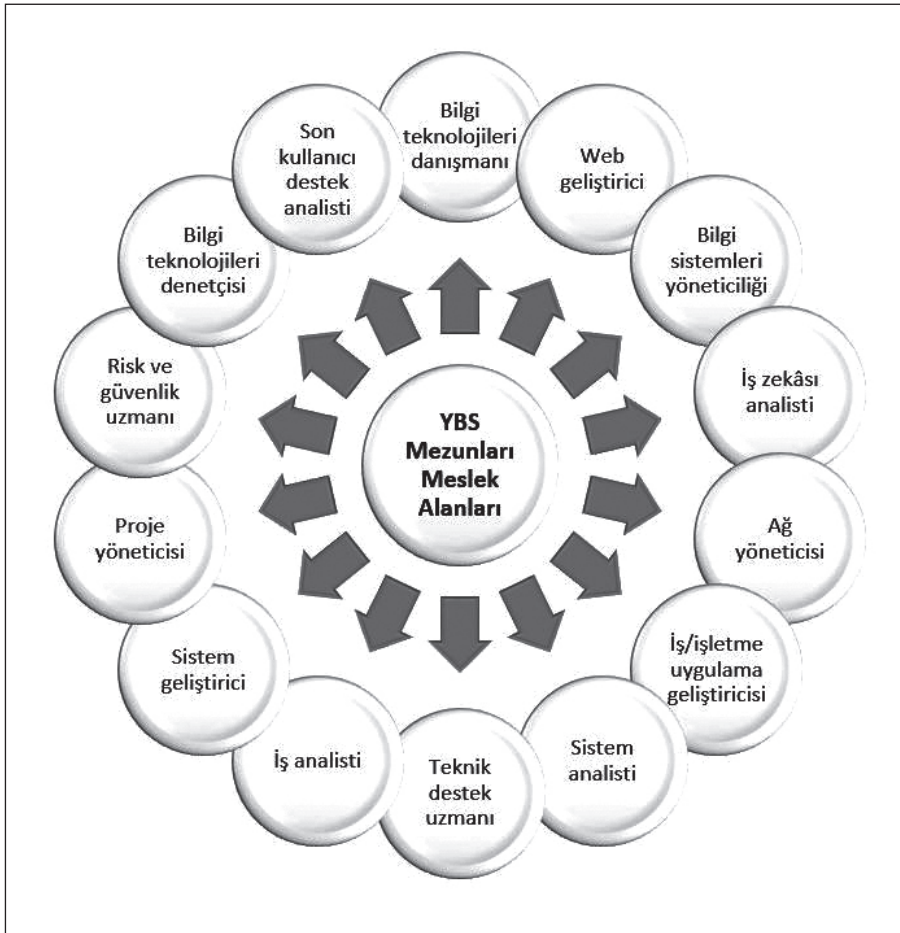

Şekil 4: YBS bölümlerinin hedefleri.

ve ihtiyaçlarına cevap verilememesine neden olabileceği değerlendirilmektedir. YBS profesyonelleri, genellikle bir kuruluşun bilgi teknolojileri sorunlarını çözmesi beklenen kişilerdir. Bilgi teknolojilerine ilişkin sorun ve çözümün kapsamına bağlı olarak YBS mezunlarının uzmanlaşabilecekleri birçok alt alan bulunmaktadır. Yönetim Bilişim Sistemleri mezunlarının meslek alanlarına ilişkin olarak tercih edebilecekleri başlıca seçenekler Şekil 5 üzerinde görülmektedir (CSOM, 2017; MBS, 2015a; University of Georgia Terry College of Business [TCB], 2017):

Amerika Birleşik Devletleri'nde YBS öğretim programlarının ana yapısı incelendiğinde, programların birbiri ile ilişkili dört temel yaklaşım üzerine kurulu oldukları görülmektedir. Bunlar; sistem tasarımı ve kullanımına yönelik yeterlilik, sistem analizine yönelik yeterlilik, hukuksal çerçevede bilgi güvenliğinin sağlanmasına yönelik yeterlilik ve tüm süreçlerde kullanıcıyı dikkate alan bir sistem bütünlüğünün oluşturulmasıdır. Bazı öğretim programlarında ise içerik farklı olmamakla birlikte, bilgi sistemleri yönetimi, bilgi yönetimi ve bilgi güvenliği yönetimini içeren üç ana konu üzerinde gruplandırma yapılarak odaklanıldığı görülmektedir (Bowie State University [BSU], 2018). Bununla birlikte, ABD'de farklı üniversitelerdeki YBS programlarının hedeflerinin benzerlik içinde olduğu görülmektedir. YBS için oluşturulan ana öğretim programının takibi için temel ekonomi dersleri (mikroekonomi ve makroekonomi), muhasebe, işletme

matematığı ve istatistik derslerinin önceden ya da giriş aşamasında verilmesi öngörülmektedir. Ayrıca bilişim sistemleri, insan kaynakları, iş iletişimi, pazarlama, iş stratejisi ve finansal yönetime ilişkin temel derslerin de program içinde öncelikli olarak planlandığı görülmektedir. Bu noktadan sonra ise ana öğretim programı için zorunlu ve seçmeli dersler kapsamında ilişkisel veri tabanı yönetim sistemleri, programlama, kurumsal sistemler (ya da organizasyonda bilişim sistemleri), sistem analizi, bilgi teknolojileri yönetimi, yazılım ve donanım altyapısı, iletişim teknolojileri ve bilgisayar ağları, stratejik yönetim, bilgi güvenliği, iş zekâsı, elektronik ticaret, insan bilgisayar etkileşimi mühendisliği, sosyal medya, bilgi/medya hukuku ve bilgi teknolojileri etiği, araştırma yöntemlerine ilişkin dersler ve bilişim sistemlerine ilişkin diğer derslerin (özel konular, bağımsız çalışma vb.) genel olarak bulunduğu görülmektedir (CSOM, 2017; LSBE, 2018; TCB, 2017; UMG, 2018). Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarının alanlara bağlı olarak ağırlığı dikkate alındığında, ilk iki yıl işletme ağırlıklı temel derslerden, son iki yıl içinde ise bilişim sistemleri ağırlıklı derslerle birlikte işletmeye yönelik ileri düzey derslerden oluşan bir program yapısının benimsendiği görülmektedir. Amerika Birleşik Devletleri'nde YBS öğretim programlarının dikkat çeken özelliklerinden biri de, bilginin işlenmesi ile ilgili süreçlerin birbirinden bağımsız olarak değerlendirilmemiş olmasıdır. Buna göre bilgiye değer kazandıran başlıca karakteristik özellikler korunmalı (BSU,

Şekil 5: YBS mezunlarının meslek alanları.

2018; CSOM, 2017; UMGC, 2018) ve bilgi teknolojileri kullanılarak elde edilen kazanımlarda etkisi bulunan insan faktörü (BSU, 2018) göz ardı edilmemelidir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

Bilgi ve iletişim teknolojilerindeki gelişmeler, bilgi yönetimi açısından günlük yaşamı ve birçok bilim alanını etkilemektedir. Farklı disiplinlere yönelik teknoloji odaklı çözüm arayışları, bilgisayar bilimlerinin yanı sıra bilgi yönetimi alanını da etkileyen yeni bilim alanlarının doğmasına neden olmaktadır. Literatür incelendiğinde, geleceğin bilgi ve iletişim teknolojileri odaklı en önemli mesleklerine ve bu meslekleri sağlayan bölümlere yer veren birçok kaynakta, bilgi yönetim ve karar destek süreçlerine etkisi nedeniyle öne çıkan YBS alanının ilk sıralarda yer aldığı görülmektedir. Bilgi ve iletişim teknolojileri üzerine son yılların en popüler ve en fazla tartışılan konularının YBS bölümlerinin çalışma alanları içinde olması ve bu alandaki doktoralı insan kaynağına duyulan ihtiyaç, YBS bilim alanını zaman içinde daha fazla dikkat çekici hale getirmektedir. Bu durum Türkiye’de de sayısı her geçen yıl artan YBS bölümlerinin üniversite adaylarının daha fazla ilgi odağında olacağına önemli bir göstergesidir.

Yönetim Bilişim Sistemleri öğrencilerinin bilişim sistemleri yönetimine ilişkin yeterliliği kadar, bilişim sistemlerinin yer aldığı birimlerin ya da bilişim sistemlerinin etkin olarak kullanıldığı kurum ve şirketlerin yönetimi konusunda da belirli düzeyde bilgi birikimi sağlamaları hedeflenmektedir. Bu nedenle, YBS profesyonellerinin bilgi sistemlerinin en alt seviyesinden (fiziksel katman) en üst seviyesine (uygulama katmanı) kadar olan bilgi akış sürecini lisans programı içinde öğrenmesi önem taşımaktadır. Bununla beraber, sistem tasarımının tüm süreçlerinde yapılan işlemlerin hukuka uygun olması ve bilgi bütünlüğünün korunması sağlanmalıdır. Sürecin sonunda geliştirilen ürünün, yapılan uygulamanın ya da verilen hizmetin hedef ve odak noktasında daima bir kullanıcı, tüketici ya da hizmet alan kişinin olduğu göz ardı edilmemelidir. Yönetim Bilişim Sistemleri alanında ana hedefe ulaşılabilmesi için yöntem, örgüt, yaklaşım, işlem ve sistemin bir bütünlük içinde olması zorunludur. Organizasyonlarda yöneticilerin bilgi gereksiniminin karşılanabilmesi için, bilgi akışının eksiksiz, tam ve zamanında sağlanması önem taşımaktadır. Bu nedenle bilişim sistemlerinin sadece yazılım ara yüzü değil, bir bütün olarak değerlendirilmesi, sürecin başlangıcından itibaren ilgili kitlenin doğru seçilmesi ve bu kitlenin bilgi davranışının analizi yapılarak en uygun modelin geliştirilmesi gerekmektedir. Her ne kadar bu çalışma ile YBS bilim alanının hedefine ilişkin ortak bir görüş olduğu ortaya konulmuş olsa da Türkiye’deki mevcut YBS öğretim programlarının büyük bölümünün bilgi akışı ve yönetim süreçlerini belirlenen hedefe odaklanan bütünlük içinde desteklemediği görülmektedir.

Bu çalışmadan elde edilen bulgular, üniversitelerde bilgi yönetim ve karar destek süreçlerine önemli düzeyde etkisi bulunan yeni bir bilim alanı olarak YBS bölümlerinin içeriğini belirli bir çerçeveye sığdırmanın ve birkaç cümle ile tanımlamanın mümkün olmadığını göstermektedir. Mevcut öğretim programlarının içeriği ile öğretim elemanı sayısı ve öğretim elemanlarının uzmanlık alanları dikkate alındığında, üniversitelerin büyük bölümünde öğretim programının sorunsuz ve tam olarak

uygulanabilirliğini sağlamaya yönelik koşulların oluşmadığı görülmektedir. Özellikle son üç yıl içinde öğrenci alan ve öğretim elemanı sayısının yetersiz olduğu YBS bölümlerinde, öğretim programının içeriği hazırlanırken fakülte ve üniversitenin diğer bölümlerinden alınabilecek öğretim elemanı desteğinin göz önünde bulundurulduğu izlenimi edinilmektedir. Öğretim programlarının bu duruma bağlı olarak, bölümün içinde bulunduğu fakülte koşullarına göre, yönetim süreçleri, işletme ya da bilişim ağırlıklı olarak hazırlandığı düşünülmektedir. Bu nedenle, çalışma içinde incelenen ABD üniversitelerindeki YBS bölümleri ve bu bölümlerin ulaşmak istedikleri hedeflerle Türkiye’deki üniversitelerin YBS bölümleri ve bu bölümlerin ulaşmak istedikleri hedefler arasında büyük farklılıklar olmasına karşın, öğretim programları ve çalışmada belirtilen diğer koşullar dikkate alındığında aynı hedeflere ulaşabilmenin mümkün olmayacağı değerlendirilmektedir. Bununla beraber, YBS bilim alanı kapsamındaki beş temel unsuru karşılayabilecek derslere birçok öğretim programı içinde yeterli düzeyde ve ağırlıkta yer verilmediği görülmektedir. Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarının içerik ağırlığının ve odak alanlarının farklı olmasının ana nedeninin, öğretim elemanı eksikliğine bağlı olduğu düşünülmektedir.

Türkiye’de YBS programlarının ağırlıklı olarak iktisadi ve idari bilimler, işletme ve uygulamalı bilimler fakülteleri altında bulunması ile belirlenen öğretim programı ve bölüm öğretim üyelerinin uzmanlık alanları arasında ilişki olduğu söylenebilir. Ancak tüm YBS bölümlerinin hedeflerini benzer içerikte oluşturmaları dikkate alındığında, nihai olarak farklı fakülteler altında birbirinden çok farklı YBS bölümlerinin ortaya çıktığı görülmektedir. Bu nedenle, mevcut durum ve araştırma bulgularına bağlı olarak YBS bölümlerinin hangi fakülte altında olması gerektiğine ilişkin çıkarımda bulunulması mümkün değildir. Öğrenci tercihleri de göz önüne alındığında, YBS bölümleri arasındaki tercih nedenleri içinde bölüm özel koşullarının (öğretim elemanı sayısı, laboratuvar koşulları vd.) yanı sıra diğer (üniversitenin popülerliği, eğitsel, sosyal ve kültürel olanakları) koşulların da (Korkut-Owen et al., 2012) etkinliği göz ardı edilmemelidir.

ABD’deki YBS programları ve hedefleri incelendiğinde, teknik yöne (sistem yöneticisi, veri tabanı yöneticisi, programcı vb.), teknik olmayan yöne (iş süreci analisti, proje yöneticisi vb.) ve hem teknik hem de teknik olmayan unsurları içeren yönlere (iş zekâsı, bilgi teknolojileri risk ve güvenlik uzmanı vb.) ilişkin öğretim temelinin oluşturulduğu görülmektedir (TCB, 2018). Ancak Türkiye’deki YBS programları ve hedefleri bu açıdan birlikte incelendiğinde, net bir ayırım ve hedef belirlenmeksizin içerikleri birbirine çok yakın öğretim programlarının oluşturulduğu görülmektedir. Bu durumda aday öğrencilerin YBS alanını tanımları ve yetenekleri doğrultusunda uzmanlaşmak istedikleri konuları belirlemeleri için, bir YBS bölümüne kayıt yaptırılmaları ve en az iki dönem ders almaları gerekecektir. Bununla beraber, hemen hemen aynı öğretim programının hem üç öğretim üyesi bulunan bir YBS bölümünde hem de öğretim üyesi sayısı yedi ya da daha fazla olan bir YBS bölümünde uygulanabiliyor olması düşündürücüdür. Üç öğretim üyesi bulunan bir YBS bölümünün, bulunduğu fakülteden daha fazla destek

alacağı açıktır. Bu nedenle, normal koşullarda açılan derslerin ilgili fakülte'deki (işletme, iktisadi ve idari bilimler, vd.) öğretim üyelerinin uzmanlık alanlarına bağlı olarak da farklılık göstermesi beklenmektedir. Mevcut uygulamaya bakıldığında ise, son sekiz yıl içinde açılan YBS bölümlerinin büyük bölümünde benzer öğretim programlarının uygulandığı ve henüz yeterli sayıda öğretim üyesi bulunmadığı için bazı derslerin konunun uzmanları tarafından verilmediği görülmektedir.

Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarının genel olarak bilginin sınıflandırılması noktasında değil, sistem tasarımı ve yönetimi noktasında yoğunlaştığı görülmektedir. Ancak bilgi yönetimi ve YBS eğitimi veren bilgi ve bilgi teknolojileri odaklı alanların temel sorun ve çözüm noktalarının aynı olduğu görülmektedir. Her iki öğretim programında da bilgi yönetimi sorununa farklı açılardan yaklaşılmasına karşın, iş dünyasında bilgi profesyonelleri ile YBS profesyonelleri arasında ayırt edici özelliklerin bireylerin kişisel yeteneklerine bağlı olarak ortaya çıkacağı düşünülmektedir. Örneğin, yapılan bazı araştırmalar (Henkoğlu, 2015) bilgi işlem merkezlerinde en büyük sorunun bilginin sınıflandırılması konusunda yaşandığı ve bu konuda bilgi profesyonellerine ihtiyaç olduğunu gösterirken; elektronik arşiv merkezlerinde de verinin depolanması, bu sistemlerin tasarımı ve sürekliliğinin sağlanmasına ilişkin olarak YBS profesyonellerine daha fazla ihtiyaç duyulduğu açıktır. Bununla beraber, Elektronik Belge Yönetim Sistemi (EBYS) ve e-Devlet hizmetlerinin sunulması gibi birçok konuyu tüm bilgi ve bilgi teknolojileri odaklı alanların belirli ölçülerde sahiplendiği görülmektedir. Bilgi ve bilgi teknolojileri odaklı disiplinler arası programlar, bu alanlardan mezun olacak öğrencilere uzmanlaşma konusunda daha fazla konu başlığı sunarken, öğrencilerin öğretim programı içinde yer alan dersler ile yetinmeyip, uzmanlaşmak istedikleri konu başlıklarına yönelik çok daha fazla kaynağa ulaşmalarını da gerektirmektedir. Zira bu çalışma kapsamında incelenen YBS öğretim programları içinde yer alan birçok dersin, başlı başına bir yüksek lisans programının içini dolduracak kadar kapsamlı olduğu görülmektedir.

Türkiye'deki YBS öğretim programlarının, YBS bilim alanının genel olarak kabul gören ana hedefleriyle bu çalışmadan elde edilen bulgulara göre daha uyumlu hale getirilebilmesi için dikkate alınması gereken ve önemli olduğu düşünülen bazı öneriler ise şunlardır:

- Yönetim Bilişim Sistemleri bölümlerinin öğretim programları hazırlanırken, YBS bilim alanının temel unsurları, bilgi ve iletişim teknolojileri odaklı diğer bilim alanlarında bulunmayan (ancak, YBS bilim alanı hedeflerinde olan) konular ve YBS bilim alanının önde gelen ve köklü sayılabilecek yurt dışındaki örnekleri öncelikli olarak dikkate alınmalıdır. Böylece mezun olan öğrencilerin diğer bilişim uzmanlarından farklı yeteneklere sahip, daha özel ve organizasyonlarda üstlendikleri sorumluluklarla tamamlayıcı olmaları sağlanabilecektir.
- Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarında yer alan ders içerikleri, bilişim teknolojilerindeki değişim ve gelişmelere/yeniliklere paralel olarak ortalama her üç ya da dört

yılda bir güncellenmelidir. Yapılan değişikliklerin, bölüm web sayfalarında ve üniversitelerin ders bilgi paketlerinde de güncel ve erişilebilir olması sağlanmalıdır. Ayrıca öğretim programı ve ders içerikleri güncellenirken bölüm mezunlarının sektördeki deneyimlerinden de faydalanılmalıdır.

- Yönetim Bilişim Sistemleri bölümleri yeterli ve alanında uzman öğretim üyesi sayısına ulaşarak, ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlarda ihtiyaç duyulan yönetim bilişim sistemleri profesyonellerini yetiştirmenin yanı sıra, YBS bilim alanında özellikle ülkemizde ihtiyaç duyulan ve bu disiplinin akademik eğitimine sahip öğretim üyelerini yetiştirmek amacıyla lisansüstü eğitim programlarını hazırlamalıdır.
- Yönetim Bilişim Sistemleri öğretim programlarında zorunlu ve seçmeli ders dağılımı esnek bir şekilde tasarlanmalıdır. Zorunlu ders içerikleri YBS alanı itibarıyla her öğrencinin minimum düzeyde ihtiyaç duyacağı yönetim/işletme ve bilişim alanlarına ilişkin bilgi ve becerileri kazandıracak şekilde hazırlanmalıdır. Seçmeli derslerde ise, öğrencilerin kariyer planları, özel ilgi alanları ve uzmanlaşmak istedikleri alanlara yönelik seçim yapabilecekleri imkân ve esneklik sağlanmalıdır. Ayrıca YBS öğretim programları hazırlanırken Bologna Süreci de dikkate alınarak, alan içi ve alan dışı seçmeli ders oranlarının artırılmasına yönelik adımlar atılmalıdır.
- Yönetim Bilişim Sistemleri alanında bilgi teknolojileri kullanılarak elde edilen kazanımların aktörlerinden birinin de insan olduğu göz ardı edilmemeli ve öğretim programlarında bilginin işlenmesi ile ilgili süreçler birbirinden ve insan faktöründen bağımsız olarak değerlendirilmemelidir.
- Yönetim Bilişim Sistemleri bölümlerinin öğrenci kontenjanları belirlenirken, bölümün eğitim-öğretim olanakları (laboratuvar durumu, vb.), öğretim elemanı sayısı ve ilgili fakültenin öğretim programını destekleme durumu gibi bölümün YBS bilim alanının hedeflerine ulaşmasını sağlayan diğer etkenler de dikkate alınmalıdır.

KAYNAKLAR

- Adams, K. (2009). *10 Careers with great job prospects*. Retrieved from <http://www.investopedia.com/financial-edge/0709/16-careers-with-great-job-prospects.aspx>
- Al-Mamary, Y. H., Shamsuddin, A., & Aziati, N. (2014). The meaning of management information systems and its role in telecommunication companies in Yemen. *American Journal of Software Engineering*, 2(2), 22-25. doi: 10.12691/ajse-2-2-2
- Apurva, A., & Singh, M. D. (2011). Understanding knowledge management: a literature review. *International Journal of Engineering Science and Technology*, 3(2), 926-939. Retrieved from <https://www.ijest.info/docs/IJEST11-03-02-090.pdf>
- Banks, L. (2016). *Importance of the management information system*. Retrieved from <http://smallbusiness.chron.com/importance-management-information-system-5256.html>
- Brown, R. D. (1991). *Knowledge is power: the diffusion of information in early America, 1700-1865*. New York: Oxford University Press.

- Bowie State University. (BSU). (2018). *Master of science in management information systems*. Retrieved from <https://www.bowiestate.edu/academics/colleges/college-of-business/departments/management-information-systems/graduate-program/>
- Dalkir, K. (2005). *Knowledge management in theory and practice*. Oxford, UK: Elsevier Butterworth-Heinemann. Retrieved from <https://dianabarbosa.files.wordpress.com/2009/03/knowledge-management-kimiz-dalkir.pdf>
- Davis, G. B. (2003). *Management information systems (MIS)*. In *Encyclopedia of Computer Science* (pp. 1070-1077). Chichester, UK: John Wiley and Sons.
- Davis, G. B., & Olson, M. H. (1984). *Management information systems: conceptual foundations, structure, and development*. New York: McGraw-Hill.
- Galliers, R. D., & Leidner, D. E. (2009). *Strategic information management: challenges and strategies in managing information systems*. London: Taylor&Francis.
- Georgia Institute of Technology. (2017). *Information technology management*. Retrieved from <https://www.scheller.gatech.edu/academics/information-technology.html>
- Gupta, C. L. P., Sharma, S., & Tripathi, S. (2010). Importance of management information system in electronic-information era. *A Journal of Physical Sciences, Engineering and Technology*, 1(2), 107-114. doi: 10.18090/samridhi.v1i2.1586
- Harrison, J. (2014). *The 10 best computer jobs for the future*. Retrieved from <http://www.computersciencezone.org/the-10-best-computer-jobs-for-the-future/>
- Harrison, R., & Kessels, J. (2004). *Human resource development in a knowledge economy: an organizational view*. New York: Palgrave Macmillan Ltd.
- Henkoğlu, T. (2015). *Bilgi güvenliği ve kişisel verilerin korunması*. Ankara: Yetkin Hukuk Yayınları.
- Henry, D., & Dalton, D. (2002). Information technology industries in the new economy. In J. Mayer & L. Price (Eds) *Digital Economy 2002*. U. S. Department of Commerce. Economics And Statistics Administration.
- Indiana University Bloomington. (2018). *Luddy School of Informatics, Computing, and Engineering Master of information science*. Retrieved from <https://www.sice.indiana.edu/graduate/degrees/information-library-science/master-information-science/>
- İraz, R. (2005). İşletmelerde bilgi yönetiminin yenilik ve rekabet gücü üzerindeki etkileri. *Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 19(1), 243-258. Retrieved from <http://e-dergi.atauni.edu.tr/atauniiibd/article/download/1025003628/1025003457>
- Ives, B., Valacich, J. S., Watson, R. T., & Zmud, Z. (2002). What every business student needs to know about information systems. *Communications of the Association for Information Systems*, 9, 467-477. doi: 10.17705/1CAIS.00930
- Kebede, G. (2010). Knowledge management: an information science perspective. *International Journal of Information Management*, 30(5), 416-424. doi: 10.1016/j.ijinfomgt.2010.02.004
- Korkut-Owen, F., Dursun-Kepir, D., Özdemir, S., Ulaş, Ö., & Yılmaz, O. (2012). Üniversite öğrencilerinin bölüm seçme nedenleri. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 8(3), 135-151. Retrieved from <http://dergipark.ulakbim.gov.tr/mersinefd/article/download/1002000263/1002000217>
- Laudon, K. C., & Laudon, J. P. (2011). *Management information systems: managing the digital firm*. N. J.: Prentice Hall.
- Martinsons, M. G., & Westwood, R. I. (1997). Management information systems in the Chinese business culture: an explanatory theory. *Information & Management*, 32(5), 215-228. doi: 10.1016/S0378-7206(96)00009-2
- North Carolina A&T State University. (2018). *Frequently asked questions: what is the difference between MIS degree programs and other IT-related degree programs?* Retrieved from <http://www.ncat.edu/cobe/departments/mgmt/mis-major.html>
- Öğrenci Seçme ve Yerleştirme Merkezi (ÖSYM). (2018). *2018 yılı Yükseköğretim Kurumları Sınavı Yükseköğretim Programları ve Kontenjanları Kılavuzu*. Retrieved from <https://www.osym.gov.tr/TR,15240/2018-yuksekogretim-programlari-ve-kontenjanlari-kilavuzu.html>
- Rodmunkong, T., Wannapiroon, P., & Nilsook, P. (2014). The challenges of cloud computing management information system in academic work. *International Journal of Signal Processing Systems*, 2(2), 16-165. doi: 10.12720/ijsp.2.2.160-165
- Swinarski, M. E., Parente, D. H., & Noce, K. (2010). Are all IT professionals created equally? *Journal of Behavioral Studies in Education*, 2, 1-11. Retrieved from https://www.researchgate.net/publication/237410933_Are_all_IT_professionals_created_equally
- Telciler, C. (2006). *ERP'nin önemi: Uygulamada karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerileri*. Retrieved from <http://ab.org.tr/ab06/bildiri/28.doc>
- Texas A&M University Mays Business School. (MBS). (2015a). *What is management information systems?* Retrieved from <https://web.archive.org/web/20150509003228/http://mays.tamu.edu/info/what-is-mis/>
- Texas A&M University Mays Business School. (MBS). (2015b). *Information and operations management undergraduate programs*. Retrieved from <https://web.archive.org/web/20150509063513/http://mays.tamu.edu:80/info/prospective/undergraduate/>
- The University of Arizona. (2018a). *What is MIS? The study of people, technology, and organizations*. Retrieved from <https://mis.eller.arizona.edu/what-is-mis>
- The University of Arizona. (2018b). *A leader in IT education and research*. Retrieved from <https://mis.eller.arizona.edu/about-us>
- Tonta, Y. (2012). Kütüphanecilik ve bilgilim eğitiminde gelişmeler ve program değişiklikleri. *Türk Kütüphaneciliği*, 26-2, 291-314. Retrieved from <http://www.tk.org.tr/index.php/TK/article/view/314/306>
- Tonta, Y., & Kurbanoglu, S. (2010). 2nd International Symposium on Information Management in a Changing World. In S. Kurbanoglu, Y. Tonta, U. Al, P. L. Erdoğlan ve N. Ö. Uçak (Eds.), *Technological Convergence and Social Networks in Information Management* (pp. 316). Ankara: Hacettepe University Department of Information Management.

- U.S. News & World Report. (2018). *Best technology jobs*. Retrieved from <https://money.usnews.com/careers/best-jobs/rankings/best-technology-jobs>
- U.S. News & World Report. (t.y.-a). *What is a computer systems analyst?* Retrieved from <https://money.usnews.com/careers/best-jobs/computer-systems-analyst>
- U.S. News & World Report. (t.y.-b). *Management information systems rankings*. Retrieved from <http://colleges.usnews.rankingsandreviews.com/best-colleges/rankings/business-management-information-systems>
- Uçak, N. Ö. (2000). Bilgi üzerine kuramsal bir yaklaşım. *Bilgi Dünyası*, 1(1), 143-159.
- University of Maryland Global Campus (UMGC) (Formerly UMUC). (2018). *Information systems management bachelor's degree*. Retrieved from <http://www.umuc.edu/academic-programs/bachelors-degrees/information-systems-management-major.cfm>
- University of Georgia Terry College of Business (TCB). (2017). *Management information systems courses*. Retrieved from <http://www.terry.uga.edu/courses/MIST/?term=now>
- University of Georgia Terry College of Business (TCB). (2018). *Department of management information systems*. Retrieved from <http://www.terry.uga.edu/academics/offices/management-information-systems>
- University of Minnesota Carlson School of Management. (CSOM). (2017). *Management information systems*. Retrieved from <https://carlsonschool.umn.edu/degrees/undergraduate/majors-and-minors/management-information-systems>
- University of Minnesota Duluth Labovitz School of Business and Economics (LSBE). (2018). *Management information systems B. B. A.* Retrieved from <https://onestop2.umn.edu/pcas/viewCatalogProgram.do?programID=382&strm=1159&campus=UMNDL>
- University of Texas. (2016). *Management information systems*. Retrieved from <http://catalog.utexas.edu/undergraduate/business/degrees-and-programs/bachelor-of-business-administration/management-information-systems/>
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (8. baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, B. (2018). Türkiye'de bilgi ve belge yönetimi bölümleri ders programlarının arşivcilik ve belge yönetimi eğitimi açısından değerlendirilmesi. *Bilgi Yönetimi*, 1(1), 44-62. Retrieved from <https://dergipark.org.tr/download/article-file/485099>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2009). *Bologna süreci*. Retrieved from <http://www.yok.gov.tr/documents/10348274/11050853/Bologna+S%C3%BCreci.ppt/20b676c2-34cc-46f5-bf2c-bfc02d2ec8d4>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2017a). *100/2000 YÖK doktora bursları*. Retrieved from <http://www.yok.gov.tr/web/100-2000/hangi-alanlarda>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2017b). *100/2000 YÖK doktora burs programı kapsamında desteklenmesi uygun bulunan alanlar ve üniversiteleri*. Retrieved from <http://www.yok.gov.tr/documents/31132506/31360941/100-2000-Uygun-Bulunan-Alanlar-ve-Universiteler.pdf>
- Yükseköğretim Kurulu (YÖK). (2018). *100/2000 YÖK doktora burs programı kapsamında desteklenmesi uygun bulunan alanlar ve üniversiteleri*. Retrieved from http://www.yok.gov.tr/documents/31132506/39105355/Uygun_Bulunan_Alanlar.pdf
- Zeybek, A. (2016). *ERP'nin kurumlar için gerekliliği ve önemi nedir?* Retrieved from <http://www.erp.web.tr/erp-nin-kurumlar-icin-gerekliligi-ve-onemi-nedir/pdf>

EK-1: Türkiye'deki YBS Lisans Öğretim Programlarındaki Toplam, Zorunlu ve Seçmeli Ders Sayıları

Tablo EK-1: Türkiye'deki YBS (n=49) Lisans Programlarındaki Ders Sayılarının Dağılımı

Üniversiteler	Toplam Ders Sayısı	Zorunlu Ders Sayısı	Zorunlu Ders Oranı (%)	Seçmeli Ders Sayısı	Seçmeli Ders Oranı (%)
Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi	52	33	63.5	19	36.5
Akdeniz Üniversitesi	61	53	86.9	8	13.1
Aksaray Üniversitesi	60	46	76.7	14	23.3
Altınbaş Üniversitesi	55	44	80.0	11	20.0
Anadolu Üniversitesi	60	60	100.0	0	0.0
Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	53	41	77.4	12	22.6
Atatürk Üniversitesi	59	49	83.1	10	16.9
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	46	29	63.0	17	37.0
Bartın Üniversitesi	60	44	73.3	16	26.7
Başkent Üniversitesi	47	38	80.9	9	19.1
Bayburt Üniversitesi	57	40	70.2	17	29.8
Beykent Üniversitesi	49	33	67.4	16	32.6
Bilecik Şeyh Edebali Üniversitesi	50	36	72.0	14	28.0
Boğaziçi Üniversitesi	46	37	80.4	9	19.6
Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	52	49	94.2	3	5.8
Bursa Uludağ Üniversitesi	59	45	76.3	14	23.7
Doğu Akdeniz Üniversitesi	41	30	73.2	11	26.8
Dokuz Eylül Üniversitesi	64	54	84.4	10	15.6
Düzce Üniversitesi	47	37	78.7	10	21.3
Girne Amerikan Üniversitesi	49	41	83.7	8	16.3
Gümüşhane Üniversitesi	48	32	66.7	16	33.3
Hoca Ahmet Yesevi Üniversitesi	49	39	79.6	10	20.4
Işık Üniversitesi	45	25	55.5	20	44.5
İstanbul Aydın Üniversitesi	58	42	72.4	16	27.6
İstanbul Gelişim Üniversitesi	47	37	78.7	10	21.3
İstanbul Şehir Üniversitesi	48	40	83.3	8	16.7
İstinye Üniversitesi	54	44	81.5	10	18.5
Kadir Has Üniversitesi	52	42	80.8	10	19.2
Kafkas Üniversitesi	56	44	78.6	12	21.4
Karadeniz Teknik Üniversitesi	59	44	74.6	15	25.4
Kırşehir Ahi Evran Üniversitesi	50	38	76.0	12	24.0
Necmettin Erbakan Üniversitesi	48	35	72.9	13	27.1
Niğantaşı Üniversitesi	49	37	75.5	12	24.5
Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	56	42	75.0	14	25.0
Özyeğin Üniversitesi	47	38	80.9	9	19.1
Pamukkale Üniversitesi	54	38	70.4	16	29.6
Piri Reis Üniversitesi	48	35	72.9	13	27.1
Sakarya Üniversitesi	43	31	72.1	12	27.9
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi	63	63	100.0	0	0.0
Ufuk Üniversitesi	63	45	71.4	18	28.6

Üniversiteler	Toplam Ders Sayısı	Zorunlu Ders Sayısı	Zorunlu Ders Oranı (%)	Seçmeli Ders Sayısı	Seçmeli Ders Oranı (%)
Uluslararası Kıbrıs Üniversitesi	45	32	71.1	13	28.9
Yaşar Üniversitesi	44	37	84.1	7	15.9
Yeditepe Üniversitesi	45	37	82.2	8	17.8
Ortalama	52.0	40.7	78.3	11.3	21.7

Not 1: Üniversiteler alfabetik sıraya göre dizilmiştir.

Not 2: Lisans programı toplam ders sayısı, ilgili bölümün ders programında yer alan ve mezuniyet için tamamlanması gereken 240 AKTS kapsamında öğrencinin alması öngörülen zorunlu ve seçmeli (bölüm seçmeli, fakülte seçmeli, serbest seçmeli, vb.) derslerin toplam sayısıdır.

Not 3: Ortalama ders sayıları tabloda ders bilgisi bulunan 43 YBS bölümü dikkate alınarak hesaplanmış, ders programına ulaşamayan Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi, İzmir Bakırçay Üniversitesi, İzmir Demokrasi Üniversitesi, Lefke Avrupa Üniversitesi, İstanbul Medipol Üniversitesi ve Selçuk Üniversitesi YBS bölümleri hesaplama dışında tutulmuştur.